

היגדים לשוניים בפרשת קרח עז

דקדוקי קריאה בפרשה בהפטרה ובראשון של חקת

טז ג **כִּי כָל-הָעֵדָה**: טעם מהפך בתיבה **כִּי** בלבד, הכ"ף במילה **כָּל** רפויה כדין בגדכפ"ת אחרי מילה המסתיימת בהברה פתוחה וטעם מחבר. יש לשים לב במקומות אחרים¹

טז ג **תִּתְנַשְּׂאוּ**: ש"ן שמאלית בשווא נע, אחרת זה משנה את המשמעות. לא תתנסו!

טז ה **וְאֵל-כָּל-עֲדָתוֹ**: העמדה קלה באל"ף

טז ז **וּתְנֶנּוּ בָהֶן | אֵשׁ: וּתְנֶנּוּ** במונח ולא במקף

טז ט **הַמַּעֲט**: המ"ם רפויה ללא דגש ובשווא נח, כן הדבר גם בהמשך. וכן הוסבר לעיל יג יח

טז יא **תִּלְיֵנוּ**: דגש חזק בלמ"ד, מלשון תלונה ולא לינה, שאז אין דגש והתי"ו קמוצה

טז טו **אֶחָד אֶת-אֶחָד**: יש לשים לב להבדלי הניקוד

טז כו **בְּכָל-חַטָּאתָם**: הטי"ת בחולם

טז טז **אֶתְּהָ וְהֵם וְאַהֲרֹן מִחֵר**: יש להאיץ מעט את קריאת תיבת **וְאַהֲרֹן** להסמיכה לקודמתה, שלא יישמע 'אתְּהָ וְהֵם - וְאַהֲרֹן מִחֵר'

טז כא **הַבְּדִלּוֹ**: הטעמה משנית בבי"ת. **פָּרַגְעוּ**: הכ"ף בשווא נע

טז כב **הָאִישׁ**: הה"א בקמץ והיא ה"א הידיעה לפי רב הפרשנים

טז כד **הָעָלּוּ**: העמדה קלה בה"א בדומה גם בהמשך כז **וַיַּעֲלֶה**

טז כז **וּנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם**: כך מוטעם ברב הספרים²

טז לד **נָסוּ**: במלעיל

טז לה **וְהָאֵל**: מלעיל

יז ב **וַיִּרְסוּ**: וא"ו החיבור בשווא נע ובמלרע, כן הדבר, דהיינו שווא בוא"ו, גם בפסוק הבא **'וַעֲשׂוּ' וַיְהִיו'**

יז ה **וַיַּכְעֲדֻתּוּ**: הטעמה משנית בכ"ף

יז טו **וַיַּעֲצָרָה**: העמדה קלה בנו"ן למנוע הבלעת הע"ן החטופה

יז כב **וַיִּנָּח**: היר"ד בפתח, דגש חזק בנו"ן ובמלרע

יז כג **וַיֵּצֵא פָּרַח**: טעם נסוג אחור ליר"ד. **וַיֵּצֵא צִיץ**: יש להיזהר בהפרדת התיבות, תיבות **וַיֵּצֵא, וַיֵּצֵא** במלעיל והצד"י בצירי

יז כח **כָּל הַקָּרֵב | הַקָּרֵב אֶל-מִשְׁכַּן ה' יָמוּת**: **אֶל-מִשְׁכַּן ה'** כך הפיסוק, גם לפי הטעמה, אבל צריך להקפיד כאן יותר כדי שלא ישמע ח"ו מחרף, כ"כ במנחת שי

יח ב **וַיִּשְׁרְתוּדָה**: הוא"ו בחירק מלא, אין לקרוא כאילו יש שם שווא ביר"ד³

יח ד **וַיִּזְרַח לָא-יִקְרַב אֲלֵיכֶם**: טעם טפחא בתיבת **וַיִּזְרַח**

יח ח **לְמִשְׁחָה**: המ"ם בקמץ קטן, כך גם בהמשך הפסוק **לְחֹק-עוֹלָם**, קמץ קטן בחי"ת

¹ בקטע "בית יעקב" הנאמר ע"י עדות המזרח והמערב לפני שיר של יום אומרים פסוק ממיכה ד ה: **כִּי כָל-הָעַמִּים** ושם כל בכ"ף דגושה, ויש טועים בזה, גם סידורים.

² לפי תורה קדומה, על סמך כל התיגאן, הטפחא בתיבת 'ונשיהם'

³ בתנ"ך ברויאר, גם בכתר בר-אילן אין ציון לחטף פתח ביר"ש. לכן גם הנוהגים לבטא ברכו ר"ש בחטף פתח, אינם צריכים לנהוג כן כאן.

יח ט זֶה-יְהִיָּה לְךָ: תִּיבַת זֶה- מוקפת וכך היא ההטעמה הנכונה. אין טעם נסוג אחור ולכן לא שייך דגש חזק בלמ"ד מדין אתי מרחיק⁴

יח י יְהִיָּה-לְךָ: נחץ (הטעמה משנית) ביר"ד מפני הגעיה שם, דגש חזק בלמ"ד מדין דחיק

יח יג יֹאכְלָנוּ: הכ"ף בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מן הדפוסים

יח טו לְכָל-בָּשָׂר: געיה בלמ"ד החטופה

יח יז בְּכוֹר-שׁוֹר: געיה בב"ת החטופה. כָּשָׁב: להיזהר משיכול האותיות

יח כ וַנַּחֲלֶתְךָ: הטעמה משנית בלמ"ד והתי"ו בשווא נע

יח כד אֶת-מַעֲשֶׂר: העי"ן בשווא נח, אין לקרא כאילו מנוקדת בפתח

יח כו בַּנְּחֻלְתֶּכֶם: געיה בנר"ן

יח כז וְכַמְלָאָה: געיה בכ"ף והמ"ם בשווא נע

יח כח מַעֲשֵׂי תִיכֶם: העי"ן בשווא נח והשי"ן בשווא נע

יח כט אֶת-מִקְדָּשׁוֹ: הדל"ת בשווא נע, לא בקמץ

יח ל כְּתִבּוּאֵת גִּרְוֹן וְכְתִבּוּאֵת יָקָב: תִּיבַת כְּתִבּוּאֵת במלרע, אין טעם נסוג אחור

הפסרת שבת ראש חודש

ג עֶרְךָ פָּלֵב: טעם נסוג אחור לעי"ן. מְבַרְךָ: טעם נסוג אחור לב"ת

ח הַיּוֹחֵל: ה"א השאלה מנוקדת בחטף וטעם נסוג אחור ליר"ד. אִם-יִוָּלַד-גִּוִּי: יר"ד בחירק קטן, וא"ו בדגש חזק, קמוצה ומוטעמת מדין נסוג אחור⁵

יא מִזִּיז: להיזהר לא לקרוא מזיו

יב הַנִּנֵּי: נר"ן ראשונה, על אף הקושי, בשווא נח. תִּשְׁעָשְׂעוּ: שתי השינ"ן בקמץ רחב

יד וְזַעַם: במלרע

טז וְרָבּוּ: הטעם בב"ת מלרע.

יז וְהַמִּטְהָרִים: המ"ם בחירק ולא בשווא⁶

יח בָּאָה: במלרע

יט מַשְׂכֵּי קֶשֶׁת: טעם נסוג אחור למ"ם ושי"ן בשווא נע

כא לָלוּיִם: הלמ"ד רפויה ללא דגש ובשווא נח

ראשון של חקת:

ב וַיִּקְחוּ: וא"ו בשווא נע. אֱלֹהֶיךָ פָּרָה: הפ"א רפויה

ז וְכִבֵּס: הבי"ת בסגול ולא בצירי, וכן בפסוק י. וְאַחֲרַיָּבָא אֶל-הַמַּחֲנֶה: טעם טפחא בתיבת וְאַחֲרַיָּבָא

⁴ אין היר"ד מודגשת מדין דחיק. בחומשים רגילים יש טעם מונח במילה זֶה ולכן אין מקום לדגש. גם במדויקים, בהם זֶה מוקפת ל-יְהִיָּה, אין דגש דחיק ביר"ד.

⁵ הלמ"ד שמרה על הצירי, אבל יש בה געיא, וכן שני הנסוגים בפס' ג.

⁶ בניין התפעל

טז א קֶהֱת: לשש, מ"ש. קֶהֱת: ד
הדיון על קהת נדון כאן בפרשת במדבר.
די אם נציין שבכתר ארם-צובה במקומות שנשתמרו מנוקד בחטף-קמץ, ור"מ ברויאר בשיטה
למעט בחטפים באותיות שאינן גרוניות. ובנוסף לזה כאן הוא חטף-קמץ גדול! וה'מחמיר'
לקרוא קֶהֱת, כלומר קמץ רגיל אצלו בהברת פתח, וכאן יקרא בהברת חולם עושה ההיפך
מכוונת מנקד החטף. כוונת הנקדן להשוות את השווא להברה הגרונית שאחריה כלומר לחטף
קמץ, וה'מחמיר' מבדיל ביניהם הבדל רב! ענין זה הוזכר בעבר בכמה מקומות.
מנחת שי: קֶהֱת: חקו"ף בשוא לבדו. זכ"כ בעל^א מקנה אברם כי שם קֶהֱת בשוא בשקל דָּדָן.
[קֶהֱת].

דברי המ"ש בהסתמך על המקנה אברם אינם מובנים לי. המלה קהת היא על משקל פֶּעַל אבל
אין זה סותר שהגרונית משפיעה על השווא שלפניה.
מקנה אברם (מראה המקום של בצר אינו מובן או שאין לי המהדורה שבה נשתמש) שער ד
עמ' 64 בהיברובוקס, על הדפים אין מספרים)

צורת המִשְׁעוֹל הַשְּׁנִי פֶּעַל הָפָא בְּשׂוֹא וְהָעֵין בְּקִמָּץ גָּדוֹל
בְּגוֹן פֶּתַח יִקְרָא וְזוּלָתוֹם וְכִשְׁיִסְמְכּוּ אֹז וְשִׁתְּנָה וְהַקִּמָּץ
אֶל פֶּתַח זוּלָתוֹ יִקְרָא תִּפְאֶרֶת וּבְכֶתֶב בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכֶתֶב דְּוָד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
וְכֵן שֵׁם קֶהֱת דָּדָן וְכֵן שֵׁם אֲבִיר שְׂבַמְקָרָא עִם גִּבְרָה יִתְרֵבּוּ
בְּלִי שְׁנֵי כָּל אֶבֶל כָּלֵם קְמוּצֵי הָעֵין בֵּין בְּסוּדָּה בֵּין בְּסוּכְרָת בֵּין בְּיָחִיד
בֵּין בְּרֵבּוּי בְּגוֹן פֶּתַח יִקְרָא קֶהֱתִים וְדָנִים גִּבְרִים וְכִיּוּצָא בְּסִי וְיֵשׁ
עַל זֶה הַמִּשְׁקָל מִשְׁתַּנֵּים בְּרֵבּוּי כְּמוֹ שְׁלִי שְׁלֹוִים בְּפֶתַח הָפָא וְשׂוֹא
וְהָעֵין עַד שֶׁאֲמָרוּ קֶצֶת הַמִּדְקָדִים כִּי שְׁלֹוִים לֹא בָּא מִזֶּה הַשִּׁקָּל וְאֶשֶׁר
לֹא יִתְרֵבּוּ וְלֹא יִסְמְכוּ כְּמוֹ שֶׁרָד סָמָיו :

הוא מציין שמצאנו במקרא ריבוי של קֶהֱת או דָּדָן, הַקֶּהֱתִים (במדבר י, כא ועוד) דָּדָנִים (ישעיהו כא, יג),
ובהם נשאר הקמץ בהברה השנייה ולא נשתנה לפתח. השווה: שִׁפְן – שְׁפָנִים. אבל כאמור אין
בדבריו הבדל אם הניקוד הוא קֶהֱת או קֶהֱת.

טז ג ועל: לש. ועל: ש

טז ה ואל: לשש, מ"ש. ואל: ד
מנחת שי: וְאֶל-כָּל: מקף באמצע, לא שזופר ישר במלת וְאֶל. [וְאֶל-כָּל-עֲדָתוֹ].

טז ז עליהן: לשש, מ"ש. פס. עליהן: ד
מנחת שי: עֲלֵיהֶן: בפסק. [עֲלֵיהֶן].

טז ט הבדיל: לש. הבדיל: ד ונציה שכח דגש בדלי"ת.

טז י אחיך בני-לוי: לשש, מ"ש. בני: ד ונציה מדגיש בגלל 'אתי מרחיק'.
מנחת שי: בְּנֵי לֵוִי: הבי"ת רפה. [בְּנֵי-לֵוִי].

^א מקנה אברם: השער הרביעי, קונט' ד, ז ע"ב.

טז יג תִּשְׁתַּרְר... הַשְׁתַּרְר: לִשְׁשׁ. מ"ש. תִּשְׁתַּרְר... הַשְׁתַּרְר: ד

לא יאמץ! מזכיר את ה'מנהג' הנקוט בקבוצות מסוימות לקרוא במגילת אסתר שִׁרְר בְּבִיתוֹ (אסתר א, כב) בִּשְׁרִי' יִמְנִית שִׁרְר⁷, אם 'לחומרא' יחד עם קריאה נכונה, או רק בִּשְׁרִי' יִמְנִית. אולי הם יכולים 'להסתמך' על נוסח ונציה כאן...

מנחת-שי: תִּשְׁתַּרְר עֲלֵינוּ גַם הַשְׁתַּרְר: ⁴⁰ שְׁנִיחָם בִּסְיָן שְׁמַאלִית. ⁴¹ [תִּשְׁתַּרְר, הַשְׁתַּרְר]. ראה בהערה מקומות נוספים שאור תורה ומנחת שי מעירים על שִׁרִי' יִמְנִית או שְׁמַאלִית.

טז יד הִבִּיאֲתָנוּ: לִשְׁשׁ. מ"ש. הִבִּיאֲתָנוּ: ד; וְהַתְּנִיחַ לָנוּ: לִשְׁד. וְהַתְּנִיחַ לָנוּ: מ"ש. נוכח עבר הפעיל של שורש בוא הוא הִבִּאת.

אם מאריכים את המלה, ניקוד הצירי אינו מתקיים, והופך חטף (לא שווא כי ה"א אות גרונית ואינה יכולה לבוא בשווא בראש המלה). צירי גרוני נוטה להתקצר לסגול, חֲפֶץ – חֶפֶץ, חֶלֶק – חֶלְקוֹ. לכן צפוי היה שיהפוך כאן לחטף סגול כמו הִבִּיא – הִבִּיאֹ.

יש צורה נוספת השומרת על יו"ד הפעיל⁸ הִבִּיאֲוֹתִי אבל היא מופיעה רק עם כינוי גוף דוגמת הִבִּיאֲוֹתִי (בראשית מג, ט), בצורה זו מופיע חטף-פתח ולא חטף-סגול. אם אין כאן טעות ניקוד בונציה, הרי זו מסורת השומרת על חטף הסגול גם במקרה זה.

מאורות נתן עדות על נוסח כ"צ: הִבִּיאֲתָנוּ ח"פ כן

מנחת-שי: הִבִּיאֲתָנוּ: בִּסְ"א כ"י וגם בכמה ספרי הדפוס ח"א בחטף סגול, אך בספרי כ"י מדוייקי' ובדפוס' קדמונים בחטף פתח. [הִבִּיאֲתָנוּ].

וְהַתְּנִיחַ לָנוּ: מקף באמצע, ובלא קדמא במלת ותתן. [וְהַתְּנִיחַ לָנוּ]. ההכרעה כונציה וכ"י ולא כמנחת שי.

טז כא וְאָכְלָה: שִׁשְׁד. וְאָכְלָה: ל; וְאָכְלָה: לִשְׁשׁ. מ"ש. וְאָכְלָה: ד

נתקלנו כבר בפתח במקום חטף פתח בלנינגרד; גם הצירי בלמ"ד בונציה אינו מפתיע.

מנחת-שי: וְאָכְלָה: בספרי כ"י מדוייקי' ובדפוס' ישנים חלמ"ד בסגול. [וְאָכְלָה].

טז כז קָרַח: שִׁשְׁד. קָרַח: ל ושוב לנינגרד כבר לא מפתיע. כנראה זו השפעת ניקוד בבלי.

טז כח הִקְמַעְשִׁים: לִשְׁשׁ. ב"נ. הִקְמַעְשִׁים: ב"א הכריע כמקורות ולא כבן-אשר בספר החילופים.

⁷ כתוצאה מהבנה שגויה של המסורה שם.

⁴⁰ מדרך חצגתו את הדברים אין לדעת אם נורצי סובר קיומו של מקף בין 'גס' לבין 'השתרר'.

⁴¹ ראה הערתי ל'וישב' (בר' לו ח).

הערת בצר ז"ל שם: בשבעה עשר מקומות בתורה מעיר נורצי שחשיין היא ימנית או שמאלית: וישב (בר' לו ח); בני בשמת (בר' לו יג); ולשמרי (שמי' כ ח); וקשותיו (שמי' כח כט); לפרש (וי' כד יב); וישלחו (במ' ח ב); תשתרר עלינו גם השתרר (במ' טז יג); ואשריאל, האשראלי (במ' כו לא); ושבס (במ' לב ג); והורשתם (במ' לג נב); שרין (דב' ג ט); שיאן (דב' ד מח); עשוק (דב' כח כט); ומשדמת (דב' לב לב); ושפני (דב' לג יט); שערום (דב' לב טז). נוסף על אלה מעיר נורצי במספר מקומות 'בסיון', כגון וי' ג ('ושער'). כל החערות האלה הן העתקות מא"ת. [בכל המקומות האלה (פרט לבמ' כו לא) יש שיבוש בדפוס ונציה ש"ד או בדפוס ונציה ש"ז, והנקודה המבחינה של חשיין נשמטה או שסומנה במקום החפוף].

⁸ גם אם בגלל כתיב חסר מקראי היו"ד אינה מופיעה אין זה משנה את טיב ההברה שהיא הברת חירק מלא.

טז לב הרכוש: ששור. הרכוש: ל לנינגרד מסמן בחטף-פתח את השווא. כן מצינו שמסומן רי"ש שואית אחרי ה"א הידיעה במקומות אחרים. השווה למשל ניקוד הַרְוֹחָה (שמות ת, יא) בכתר ארם צובה (מאורות נתן, ובנוסף נמצא קטע מהדף המקורי).

טז לג אשר להם: לשש, מ"ש. וכל-אשר: ד

מנחת-שי: וְכָל-אֲשֶׁר: השי"ן במאריך לא בדרגא. [וְכָל-אֲשֶׁר]. לפי כללי הטעמים בספר פיסוק טעמים שבמקרא⁹ עמ' 38 של ר"מ ברויאר ז"ל הטעם כאן הוא מרכא ולא דרגא.

§ 55 ב) משרתה של תביר הוא דרגא — ולא מרכא. — אם תנועה ושוא נע¹, או תנועה וחטף, או שתי תנועות⁴ מפרידות בין הברותיהן המנוגגות של תיבת המשרת ותיבת השר.

יז ג הקריבם: לשש, מ"ש, מ"ג-ד וי' ב.ד. הקריבם: ד מחלוקת כתיב. מנחת-שי: הַקְרִיבֶם: במקצת ספרי כ"י מסז' עליו ל' וחס', ור"ל חס' וא"ו, שכן הוא בהעתק הללי, ובדפוס¹⁰ קדמונים, ובכל ספרי כ"י מדויקים. ומל' יו"ד. וחסדפיס טעה וסבר דאף על חיו"ד איתמר, ולא היא. וכ"כ הרמ"ה ז"ל, כי הַקְרִיבֶם לפני ה' ויקדשו, מלא יו"ד וחס' וי"ו, ומס' עליו ל' כו' וחס', כלומ' וחס' וי"ו. [הקריבם].

יז ד אלעזר הכהן: לשד. אלעזר: ש משונה למדי.

יז ה וכעדתו: לשש, מ"ש. וכעדתו: ד מונח או געיא? מנחת-שי: וְכַעֲדָתוֹ: גלגל בכ"ף. [וְכַעֲדָתוֹ].

יז ו מַמְחָרָת: לשש, מ"ש. מַמְחָרָת: ד מנחת-שי: מַמְחָרָת: מ"ם שנייה בלא גלגל. [מַמְחָרָת].

יז כג וַיֵּצֵא: לש, מ"ש? וַיֵּצֵא: ש. וַיֵּצֵא: ד שיטה ראשונה טעם ביו"ד וגעיא בצד"י כנראה לשמור על תנועת הצירי, וללא הקפה; שיטה שנייה כנ"ל עם הקפה; שיטה שלישית הקפה וטעם מרכא בצד"י בניקוד סגול. פחות מובן מהשיטות הקודמות.

מאורות נתן על נוסח כא"צ: וַיֵּצֵא שני טעמים¹⁰ כן רשימות קמחי: וַיֵּצֵא * רש"ש: צ"ל הצדי בצירי * קמחי: כן * מקורות: וַיֵּצֵא ל.ש. וַיֵּצֵא-צ"ח ד.

התשובה כן במאורות נתן אינה על הסגול, כי לא נשאל על זה.

מנחת-שי: וַיֵּצֵא⁴² פרח וַיֵּצֵא צ"ח: ברוב ספרי כ"י מדויקי' צד"י ויצן בצירי, ובכל הספרי' מלת ויצא ומלת ויצן בשני טעמים. ובעל¹¹ מקנה אברהם [צ"ל אברהם] בסוף משפטי מלעיל

⁹ מאוחר יותר הוציא לאור מהדורה מורחבת בשם טעמי המקרא.

² מסז' עליו: מ"ק – ד על אתר.

³ וחסדפיס: ד.

⁴ הרמ"ה: קר"ב.

¹⁰ כנראה קורא גם לגעיא טעם.

⁴² נורצי כתב בטעות את 'ויצא' מלא וי"ו.

¹¹ מקנה אברהם [צ"ל אברהם]: השער השמיני, קונט' יח, ד ע"א.

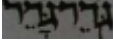
ומלרע כתב זל"ש, ועוד תזכור כי לפעמים בתיבות אשר משפטן מלרע ויסוג אחור טעמן שמו הסופר" בהן שני טעמים, האחד על המקום שהיה ראוי הטעם, והאחר הוא הטעם הנמצא בדלוג כמו ויוצא פרח ויעץ עיץ, ע"כ. כוונתו לומר שקריאת מלות אלו והדומי' להן אינם לא מלעיל ולא מלרע לגמרי, רק בהעמדה מועטת בשני הטעמי', וכן כתב "המכלול דף י"ב בשקל פעל. ועיין עוד "מה שאכתוב בפ' ואתחנן סי' ד' על השמע עס, ובסוף ישעיה על ערף כלב, וביחזקאל סי' כ"ב על גדר גדר. [ויצא, ויעץ].

כבר בגליון קרח סו-סז הערתי שאינני מקבל הגדרה של 'מלה ממוצעת בין מלעיל למלרע'.

גם ברד"ק המצוין כאן אינני רואה את זה. מכלול דפוס ליק י א

ואם יהי בשלמים מלעיל יהי (ה) מאריך ג"כ בעין הפעל להעמיד הצירי כמו

ואבקש מהם איש גדר גדר (יחזקאל כ"ג). הדוגמה של הרד"ק לפי הספרים שלנו הוא במלים מוקפות ואין כל טעם או געיא בדלי"ת. הגעיא הקיימת היא בגימ'ל וזו געיא קלה של הברה פתוחה

שניה לפני הטעם. גדר-גדר בכתר ארם צובה. בכל אופן לא נאמר כאן שהטעם אינו מלרע, אלא שנוספה געיא 'להעמיד הצירי' כי כאשר המלה הופכת מלעיל הצירי בהברה האחרונה נוטה להתקצר: ויאמר וישם וילך, אבל כאן ויעץ למרות נסיגת הטעם הצירי נשתמר ע"י הגעיא בצד"י.

כיון שמקרא זה ביחזקאל (כב ל) אתא לידן נדון בו מעט.

מנחת שי יחזקאל כב ל איש גדר-גדר – בס"א קדמון הדל"ת בסגול ובטל הוא במיעוטו ובס"ס כ"י יש מאריך בגימ'ל ולא בדל"ת וכן הוא בחילופים שלנו לב"א ובמקצת ספרים בדל"ת ולא בגימ'ל ובספרים אחרים אין בהם שום טעם הצד השווה שבהם שאין כאן שני טעמים. ורד"ק בפירוש הפסוק כתב גדר בשני טעמים במאריך הגימ'ל מפני המקור ומעמיד בדל"ת להעמיד מפני הצירי שבדל"ת כי לא יבוא פועל מהשלמים כי אם בצירי לפיכך לא יבוא מלעיל שלא ידמה לשם כמו שכתבנו בספר מכלול בחלק הדקדוק ממנו וכן כתב בהגהת לזית חן פ' י"ט מהשער השלישי ובמכלול דף י"ב בשקל פעל כתב ואם יהיה בשלמים מלעיל יהיה מאריך גם כן בעיין הפעל להעמיד הצירי כמו ואבקש מהם איש גדר גדר משמע בהדיא מדבריו שאין קריאתו לא מלרע ולא מלעיל בהחלט רק בהעמדה מועטת בשני הטעמים וכבר כתבתי בפרשת קרח על פסוק ויוצא פרח שזוהו ג"כ דעת בעל מקנה אברהם [צ"ל אברם] וכן כתב בעל ערוגת הבשם בפ"ו [דף יט א] כי כן יחייבו תרי טעמי: למסקנה. נוסח המקרא של רד"ק תרי טעמי על גדר-גדר ביחזקאל אינו מוכר לנו. יתכן שגרס שם גדר גדר בשתי מלים, ואולי גרס כך במלים מוקפות. בדברי הרד"ק ואף במקנה אברם לא מצאתי על 'מלה ממוצעת', אבל בערוגות הבושם נמצא.

יז כה תלונתם: לשש, מ"ש. תלונתם: ד. הדגש בנו"ן אינו צפוי. משקל המלה תלונה הוא כמו תשובה או תקומה.

ספר השורשים לרד"ק ערך לון: וענין אחר מהכבד אשר תלינתם עלי (במדבר יד, כט) (במדבר יד, כט), וילן העם על משה (שמות יז, ג). ובדגש תמורת הנח וילינו עליו את כל העדה (במדבר יד, לו), והוא פעל יוצא לשלישי. אשר אתם מליגס עליו (שמות טז, ח), כי תלינו עלינו (שמות טז, ז). ובא רוב הענין הזה בדגש להפריש בינו ובין הענין האחר. והשם שמעתי את תלונת (שמות טז, יב). והדגש תמורת הנח, כי היה ראוי תלונות בפלס תבונות, תשובות. והנפעל מזה הענין וילנו על משה ועל אהרן (במדבר יד, ב). וענין התלונה תרעומת:

^א המכלול: י ע"א.

^ב מה שאכתוב: מ"ש דב' ד לג ('השמע עס'); יש' סז ג ('ערף כלב'); יח' כב ל ('איש גדר גדר').

מנחת-שי: **תְּלוֹנָתָם**: בתיקון ס"ת ישן, תלנתם, תלונתם מזאתי במדוייק, ובס' חד' חס', ע"כ. ^{טו}זבהעתק הללי תְּלוֹנָתָם, ירושי' תלונתם, ע"כ. גם בחומש עם תרגום מסביוניטה יש חילוף זה, ובספר"י מדוייקים מל' וא"ו קדמא' וחס' ו"ו בתרא'. וכ"כ ^{טז}הרמ"ה ז"ל. והנו"ן דגושה, ובס"א כ"י מסוי' עליו ל' כתי' כן, ומל', ודגש, עכ"ל. והוא חד מן חמש מלין דגשין ונח קדמיהון, ^{יז}כמו שכתבתי בפ' בראשית על פסוק ויהיו שניהם ערומים בשם הרמ"ה ז"ל. [תְּלוֹנָתָם].

יח ז לכל-דכר: **לשד**. לכל-דכר: ש הכלל הוא שכאן צריך דרגא.

יח ט זה: ל, ב"א. נח: ששד. ב"נ; הקדשים: לש, מ"ש. הקדשים: ד

מנחת-שי: **תְּקַדְּשִׁים**: הקו"ף בחטף קמץ. [תְּקַדְּשִׁים].

קְדָשִׁים מנוקד בקמץ, תְּקַדְּשִׁים מנוקד בחטף-קמץ.

קָרְבַּנִּם: לשש, מ"ש. קָרְבַּנִּם: ד

מנחת-שי: **קָרְבַּנִּם**: הקו"ף בקמץ לבד. ⁴⁵ [כָּל-קָרְבָּנִם].

בפרשת תולדות הובאה הערת צבי בצר על המנהג לציין חטף-קמץ במקום של קמץ חטוף (קטן) והערתו על דבריו שכך נוהג גם כתר ארם-צובה. ולכן אין לשלול מנהג זה.

יח י תאכלנו: ששד. תאכלנו: ל; יהיה-לך: לשש, מ"ש. יהיה-לך: ד

במחלוקת הראשונה לניגוד מנקד חטף-פתח; בשנייה ונציה אינו מדגיש דחיק.

מנחת-שי: **יְהִי־לְךָ**: הלמ"ד דגושה. [יְהִי־לְךָ].

יח יא לָכֵל: לשש. לָכֵל: מ"ש?; לְחַק: לשש, מ"ש. לְחַק: ד וכן פס' יז

מנחת-שי: **לָכֵל תְּנוּפֹת**: בקצת ספר"י הלמ"ד בגעיא. [לָכֵל-תְּנוּפֹת].

לְחַק: החי"ת בקמץ לבד, וכן ^יחברו. [לְחַק-עוֹלָם].

יח יג יאכלנו: ששד. יאכלנו: ל בדומה לפס' י.

יח יז ארְכְּכוֹר: לשש, מ"ש. קְכוֹר: ד

יח יט וְלוֹרְעַן; לשש. וְלוֹרְעַן; הס

יח כד מְעָשֶׂר: לשש, מ"ש. מְעָשֶׂר: ד אנו רגילים שהסמיכות מקצרת מחטף-פתח לשוא

נח. מְעָשֶׂר שני לעומת מְעָשֶׂר עני. ונציה כנראה אינו מכיר בכלל זה.

מנחת-שי: **כִּי אַתְּ מְעָשֶׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**: העי"ן בשוא לבדו, וכ"כ ^{יז}ר' אלייא בפרקי שיריו שיר יו"ד. ועיין ^{יח}מ"ש בנחמיה יו"ד. [מְעָשֶׂר].

^{טו} זבהעתק הללי תְּלוֹנָתָם: אצל גינצבורג, המסורה, ג, עמ' 122: 'תלנתם' (וכן באבן ספיר).

^{טז} הרמ"ה: לו"ן.

^{יז} כמו שכתבתי: מ"ש בר' ב כה (ויהיו שניהם ערומים).

⁴⁵ ראח הערת נורצי לבר' כז יט ('אָקָלָה') ואת הערתו שם, וכן תח' קיח יד ('עזו').

^י חברו: לחלן פס' יט.

^{יז} ר' אלייא: פרק שירה, השיר העשירי, מט ע"א.

מנחת שי על עזרא (נחמיה י לט) יעלו את מעשר – בספרים מדויקים העיין בחטף פתח ובמסורה רבתא מעשר ג' דגשין ר"ל בשוא פשוט וכל מעשר הארץ מזרע הארץ (ויקרא כז, ל). וכל מעשר בקר וצאן (ויקרא כז, לב) (פ' בחקתי). כי את מעשר בני ישראל (פרשת קרח) ע"כ. מהכא משמע דכל שאר מעשר דשייך דילחון בפתח רפויין ר"ל שזהעיי"ן בח"פ זכ"כ בעל מסו' המסו' בסף מאמר ג' ותרי תמייה איכא במילתא חדא דאשכחן פסוקי אחריני טובא דכתיבין מעשר בשו"א לבד ותרתני מנייהו בפ' ראה מעשר דגנגד תירשף (דברים יד, כג). את כל מעשר תבואתך (דברים יד, כח). ותרתני אחריני ביחזקאל סי' מ"ה וחד בפ' כי תבוא כי תכלה לעשר את כל מעשר (דברים כז, יב) וחד בד"ה ב' ל"א (ז) מעשר בקר וצאן וחד בסוף נחמי' הביאו מעשר תרנגול (עזרא [נחמיה יג, יב]) ועוד קשה דלא אשכחן בחטף פתח בספרי דיקי רק הדין דנחמי' יעלו את מעשר (עזרא [נחמיה י, לט]) וכן מסור עליו בס"א מטוליטולא לית חטף פתח ושאר חטף ומספקא לי מילתא כלילא וקשיא לי כמה שני ולא שנינא בה מידי דאית בה משישא משום דאית בה קיטרי וכמה ספרייא טעו בה ואטעו לכולהו ספרי וצריכא ודאי עיונא ודקדוקא והשתא לפום מאי דחזיתי ברחמי מארי' דשמיא אשכחנא נוסחא דיקא וברירא כנהורא וליכא למינד¹¹ מינה דכל ספרי עתיקי קיימי כוותא ודא היא כל קריא [=המקרא] מעשר במ"א [בר מן אחד – חוץ מאחד] מעשר, והיה הכהן בן אהרן (עזרא [נחמיה י, לט]) דסופי דעזרא. וכל מעשר המעשר דכוותי בר מן חד בעשר הלויים (נחמיה י, לט) דוחי' הכהן בן אהרן ע"כ. ובמ"ק דילן נמסר על בעשר הלויים לית ואחד לעשר וחוא כי תכלה לעשר (דברים כז, יב) דכי תבוא וחזינא נמי מסר' אחרייתא בהאי ליטנא וסימן כל מעשר חטף בלא חטף פתח בר מן אחד חטף פתח והיה הכהן בן אהרן וכל מעשר המעשר דכוותי חטף פתח בן מן אחד בעשר הלויים ע"כ. וחלין תרי. לישני חד אורחא אית להו ונסחי מעליא נינהו ולית בהון ספיקא כלל. ובהכי ריחטן כולחו פסוקי שפיר:

יח כו כ"י: לשש, מ"ש. כ"י: ד הקפה או טעם?
מנחת-שי: כ"תקחו: כ"י במאריך ובמקף. [כ"תקחו].

יח כט מכל-חלבו: שד. מכל-חלבו: ל

הפסוק שבת ראש-חדש

ישעיהו סו ב על דברי: אלקד, מע, מ"ג-א, מ"ס-ד על 7. אל דברי: מד
הנוסח 'אל' הוא של מדינחאי.

ח י"ג-ג' ל. י"ג-ד: אק. י"ג-ד: ד ונציה ולנינגרד אינם מקיפים, אבל ונציה מוסיף געיא בלמ"ד, וטוב הגעיא הוסבר לעיל בגליון הפרשה על וי'צץ ציץ (י, כג): כא"צ וקהיר מקיפים, וגם גועים בלמ"ד.

יב נטה: אלק, מ"ג-ד תה' קד ב ? . נוטה: ד, מ"ס-ד נט 1 ?

טז חללי: לקד. חללי: א כתר ארם צובה מרבה בחטפים בלא-גרוניות.

¹¹ מ"ש: מ"ש נחמי' י לט ('יעלו את מעשר').

¹¹ בדפוס ראשון למינד' וכמה דפוסים הדפיסו למינדע מה שאינו מובן. כנראה צ"ל למינד או למינדא במשמע לנוח, כלומר לסור מהמסורה הזו.

יין המתקדשים: אל, ב"א. המתקדשים: ק, ב"נ

יט תבל: אלק, מ"ש, מ"ק-א תה' מה טו. תובל: ד
מנחת שי תובל – במקצת ספרים תבל בשלש נקודות: אין ספק שהלכה כ'מקצת ספרים' כיון
שכתבי היד גורסים כמוהם.

כב החדשים: אקד. החדשים: ל? אם אמנם קריאה זו בלנינגרד נכונה הרי זה תמוה.
בִּינְיָאֵן שֶׁל סִימְלֵי ה"א הידיעה מנוקדת כאן בפתח, ואינו מתאים לניקוד חטף
קמץ.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!
הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com
הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע
שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

אם אתה מתעניין
בהבטים הלשוניים של התורה
(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')
אתה מוזמן להרשם (בחנם)
לקבלת דוא"ל בעושרים לשוניים
franklashon@gmail.com בכתובת:
☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ☺